



GÖTEBORGS UNIVERSITET

Yrkeslärares bedömning av byggelever i verkstadsämnet

Marcus Sandström

LAU690

Handledare: Bengt Edström

Examinator: Staffan Stukat

Rapportnummer: HT11-2910-401

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Yrkeslärares bedömning av byggelever i verkstadsämnet

Författare: Marcus Sandström

Termin och år: 3; 2011

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Bengt Edström

Examinator: Staffan Stukat

Rapportnummer: HT11-2910-401

Nyckelord: bedömning, Bygg- och anläggningsprogrammet, yrkeslärare

Sammanfattning

Syfte

Syftet med detta arbete var att undersöka om bygglärares yrkesutbildning och yrkesbakgrund har betydelse för bedömningen av yrkes eleverna på Bygg- och anläggningsprogrammet och vilka kunskaper som bygglärare bedömer under verkstadslektionerna. Verkstadslektionerna är den ena av de två praktiska delarna av Bygg- och anläggningsprogrammet och den del där byggläraren bedriver praktiska lektioner. Lektionssalen liknar ett snickeri med maskiner och verktyg. Två frågeställningar ligger till grund för arbetet:

Vilken betydelse har bygglärares yrkesutbildning som byggnadsarbetare för bedömningen av elevernas prestation i verkstaden?

Bedömer byggläraren elevernas prestation i verkstaden, utifrån sitt yrkesperspektiv som byggnadsarbetare eller utifrån Lpf 94s och GY 2011s betygskriterier/kunskapskrav eller en kombination av de båda?

Metod

Jag har valt att intervjua sex bygglärare som är verksamma på gymnasiets Bygg- och anläggningsprogram med inriktning husbyggnad. Till de två frågeställningarna hörde ett antal frågor gjorda med avsikt att visa hur andra bygglärare tänker kring bedömning i verkstadsämnet. Intervjuerna genomfördes under två veckor i december 2011. De spelades in och transkriberades sedan. Det har visat sig i efterhand att det var svårt att "hålla tråden" under intervjuerna och samtliga frågor blev därför inte besvarade.

Resultat

Samtliga bygglärare som deltog i intervjuundersökningen ansåg att deras yrkesbakgrund var betydelsefull. Endast två bygglärare resonerade sig fram till att de kunskaper yrkesbakgrunden ger kan kopplas samman med de kunskaper som kan definieras med begreppen nyckelkvalifikationer och specifika yrkeskunskaper.

Slutsats

Intervjuundersökningen bekräftar Tsagalidis (2011) beskrivning av bedömningssituationen i yrkesämnet. Hon delar upp de kunskaper som skall bedömas med hjälp av begreppen nyckelkvalifikationer och specifika yrkeskunskaper och visar på betydelsen av att identifiera och bedöma kunskaper inom båda områdena när det gäller yrkesutbildningar.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Disposition.....	4
2. Syfte och problemformulering.....	5
2.1 Syfte.....	5
2.2 Frågeställningar.....	5
2.3 Avgränsning.....	5
2.4 Begreppsdefinitioner och utbildningsmiljö.....	5
3. Teoretisk anknytning.....	7
3.1 Förändrade förutsättningar vid bedömning.....	8
3.2 Vad skall bedömas?.....	8
3.3 Två yrkestillhörigheter.....	9
3.4 Nyckelkvalifikationer och specifika yrkeskunskaper.....	9
3.5 Realistiska arbetsuppgifter.....	10
4. Metod.....	11
4.1 Val av metod.....	11
4.2 Intervjufrågor.....	11
4.3 Urval.....	11
4.4 Variabler.....	12
4.5 Genomförande.....	12
4.6 Reliabilitet.....	12
4.7 Validitet.....	13
4.8 Generaliserbarhet.....	14
5. Resultatredovisning.....	15
5.1 Bygglärarnas uppfattning om betydelsen av deras yrkesbakgrund som byggnadsarbetare för bedömningen av elevernas prestationer i verkstaden	15
5.1.1 Fråga 1.....	15
5.1.2 Sammanfattning.....	15
5.1.3 Fråga 2.....	16
5.1.4 Sammanfattning.....	17
5.2 Perspektiv och utgångspunkter utifrån vilka bygglärarna bedömer elevernas prestationer i verkstaden.....	17
5.2.1 Fråga 3.....	17
5.2.2 Sammanfattning.....	19
5.2.3 Fråga 4.....	20
5.2.4 Sammanfattning.....	21
5.2.5 Fråga 5.....	21
5.2.6 Sammanfattning.....	22
6. Diskussion.....	23
6.1 Metoddiskussion.....	23
6.2 Resultatdiskussion.....	23
6.2.1 Bygglärarnas uppfattning om betydelsen av deras yrkesbakgrund som byggnadsarbetare för bedömningen av elevernas prestationer i verkstaden.....	23
6.2.2 Perspektiv och utgångspunkter utifrån vilka bygglärarna bedömer elevernas prestationer i verkstaden.....	24
6.2.3 Till sist.....	26
7. Referenser.....	27

1 Inledning

Jag aldrig har hört en bygglärare beklaga sig över betygssättning. Det har jag däremot hört många ämneslärare göra. Kan det vara så att bygglärarnas yrkesbakgrund ger dem en trygghet när de skall bedöma sina elevers förmågor och kunskaper? I mitt examensarbete kommer jag att titta närmare på hur bygglärare bedömer eleverna under verkstadslektionerna. Påverkar bygglärarens tidigare yrkeserfarenheter hans förutsättningar att bedöma elevernas kunskaper? Jag har gjort samtalsintervjuer med bygglärare från olika skolor för att ta reda på hur de själva uppfattar bedömningsmomentet i verkstadsundervisningen.

Det unika med en praktisk utbildning är att läraren har en yrkesbakgrund inom yrket han undervisar i. Vilken betydelse har det för vad som bedöms? Är det så att bedömningen i verkstaden sker utifrån vad som krävs för att vara en god yrkesman och vilken roll spelar betygskriterierna/kunskapskraven i så fall.

Efter 15 år som snickare har jag valt att omskola mig till bygglärare. En viktig kunskap i mitt nya yrke är bedömning av elevernas kunskaper i mitt gamla yrke som byggnadsarbetare. Bedömningen skall ske utifrån kunskapskrav som regleras av styrdokument och inte utifrån lärarens uppfattning om relevanta yrkeskunskaper. Tidigare har jag befunnit mig i situationen att jag har bedömt praktiserande elever för att eventuellt anställa dem som lärlingar, jag har därför en ganska klar bild av vilka kunskaper som krävs för att bli anställd. En viktig del i den bedömningen är om eleven vill lära sig och om eleven lär sig dvs. är snabb med att uppfatta och förstå sammanhang som är av betydelse för arbetet. Det är till exempel viktigt att kunna förutse kommande moment i byggprocessen inom sitt eget område liksom inom andra hantverksområden som är verksamma på samma arbetsplats. Skolbetyg har vid dessa tillfällen spelat en obetydlig roll.

1.1 Disposition

Arbetet redovisas under sex rubriker: Inledning, syfte och problemformulering, teoretisk anknytning, metod, resultatredovisning och diskussion.

Syfte och problemformulering

Här presenteras syftet och problemformuleringarna. Den utbildningsmiljö som eleverna är verksamma i under de lektioner då bedömningen sker beskrivs och benämns så att det blir tydligt vilka begrepp som används i arbetet.

Teoretisk anknytning

Här beskrivs kritiken mot brister i tidigare betygssystem liksom nutida forskning. Begrepp som är användbara vid bedömning förklaras.

Metod

Djupintervju som metod presenteras och validitet, reliabilitet och generaliserbarhet diskuteras.

Resultatredovisning

Svaren ifrån intervjuerna redovisas här.

Diskussion

Resultatet från intervjuerna kopplas här samman med nutida forskning om bedömning.

2 Syfte och problemformulering

Vad en byggelev skall lära sig under sin gymnasietid och vad som krävs för att uppnå ett visst betyg regleras i läroplan och genom kunskapskrav, men hur bedömer byggläraren? Ett sätt att få ta del av hur andra bygglärare tänker kring bedömning är att göra intervjuer för att bättre förstå vad som har betydelse i bedömningssituationen.

2.1 Syfte

Syftet är att undersöka om bygglärarens yrkesutbildning och yrkesbakgrund har betydelse för bedömningen av yrkeseleverna på Bygg- och anläggningsprogrammet och vilka kunskaper som byggläraren bedömer under verkstadslektionerna.

Jag har medvetet valt att begränsa min undersökning till byggelevernas verkstadsutbildning av två anledningar. Det eleverna tränar i verkstaden är sådana yrkeskunskaper som handlag, något som är viktigt för deras kommande yrke. Jag tror också, utifrån mina erfarenheter, att det är många lärare som använder sin yrkesbakgrund i stor utsträckning istället för att gå efter betygskriterierna när de bedömer i detta ämne.

2.2 Frågeställningar

Följande två frågeställningar ligger till grund för intervjuerna som jag gjorde.

Frågeställning 1

Vilken betydelse har bygglärarens yrkesutbildning som byggnadsarbetare för bedömningen av elevernas prestation i verkstaden?

Frågeställning 2

Bedömer byggläraren elevernas prestation i verkstaden, utifrån sitt yrkesperspektiv som byggnadsarbetare eller utifrån Lpf 94s och GY 2011s betygskriterier/kunskapskrav eller en kombination av de båda?

2.3 Avgränsning

Centralt för detta arbete är vad bygglärare grundar sin bedömning av elevernas praktiska arbete i verkstaden på. Betoningen ligger också på om bygglärarna själva anser att deras bakgrund som byggnadsarbetare har betydelse i bedömningssituationen. Elevernas uppfattning finns inte med i undersökningen.

2.4 Begreppsdefinitioner och utbildningsmiljö

Byggnadsarbetare - övergripande namn på olika yrken inom produktionen av byggprojekt, hit räknas snickare. Andra yrkesgrupper är t.ex. murare, anläggare, målare, golvläggare, ventilationsplåtslagare, byggnadsplåtslagare, undertaksmontörer, glasmontörer, mm.

Bygglärare - jag har valt att benämna de intervjuade yrkeslärarna bygglärare. De bygglärare jag intervjuat arbetar alla som yrkeslärare på Bygg- och anläggningsprogrammet med inriktning husbyggnad.

Verkstad - är det klassrum där eleverna på Bygg- och anläggningsprogrammet får den del av sin praktiska utbildning som sker på skolan. Detta till skillnad från den arbetsplatsförlagda delen av utbildningen som sker ute på olika byggarbetsplatser hos ett företag.

Utbildningsmiljön som eleverna är verksamma i under de lektioner då bygglärares bedömning sker kan närmast beskrivas som ett snickeri för gymnasieelever. Lokalen är ca 600 m² stor och den rymmer maskiner och verktyg istället för bänkar och whiteboardtavla. Arbetskläder så som skor med stålhätta och snickarbyxor med knäskydd är obligatoriskt. Ett exempel på vad som kan produceras av eleverna i år 2 under en termin är en campingstuga för fyra personer.

3 Teoretisk anknytning

Per Måhl beskriver i sin bok *Betyg -men på vad?* (Måhl, 1991, Kap. 7) kunskapssynens betydelse för bedömningsmomentet. "Varje mätning av kunskap måste utgå från en viss kunskapssyn och detta val av kunskapssyn avgör vad som bör och kan mätas..." (Måhl, 1991, s. 91). Han lyfter fram en västerländsk historia av matematiska metoder som har och har haft stor betydelse för den industriella utvecklingen. Försöken att överföra dessa matematiska modeller till att mäta människor hade till en början samhällets stöd. Det var denna kvantitativa kunskapssyn med krav på mätbarhet som låg till grund för det relativa betygssystemet under 70- och 80-talet, ett teoretiskt och abstrakt system som innebar svårigheter med bedömning för lärarna. Eleverna skulle rangordnas från den bästa till den sämsta och betyg skulle sedan sättas efter ett riksmedelvärde som skulle beräknas med hjälp av rikstäckande centrala prov. Det var inte graden av kunskap som mättes utan den relativa kunskapsskillnaden dvs. hur väl eleven stod sig i konkurrensen (Måhl, 1991, s. 47). Kritiken mot att inga mål och kriterier för de olika betygen behövde redovisas ledde så småningom fram till dagens mål- och kunskapsrelaterade bedömning. Ett steg på vägen mot att göra det möjligt för eleven att förstå vad som krävs för ett visst betyg, dvs. vad som skall bedömas.

I gymnasieförordningen fanns dock en paragraf som sa att om en elev inte uppfyllde kraven på godtagbart yrkeskunnande så skulle eleven inte ha betyg. Detta innebar i praktiken att relativa betyg inte sattes på yrkesutbildningarna. Om en elev uppfyllde minimikraven på godtagbart yrkeskunnande ledde detta till det lägsta betyget, en etta (Måhl, 1991, s. 20-21).

Detta kvalitativa förhållningssätt är enligt Korp (2003, s. 116) förknippat med yrkesutbildningar. Bedömningssituationen omfattar både tyst kunskap och bedömarens erfarenheter av tidigare arbeten som har stor betydelse. Förhållningssättet innebär tydliga skillnader jämfört med det naturvetenskapliga, kvantitativa, bl.a. för att det kan vara svårt att tydliggöra vilka kriterier som skall bedömas (Korp, 2003, s. 114).

Praktiska bedömningar bygger oftast enligt Carlsson (2007, s. 124) på problem ur yrkesverksamheten. Till skillnad från många teoretiska prov som huvudsakligen tränar frågor som är lösryckta ur sitt sammanhang och har liten verklighetsanknytning så har praktiska bedömningsuppgifter ofta en stark koppling till yrkets verklighet. Kopplingen visar hur mångfasetterat yrkeskunnandet är och det gör att uppgiften uppfattas som trovärdig. Den innebär också en motivationsfaktor för eleverna och den är därför mycket betydelsefull. Carlsson (2007, s. 126) betonar vikten av att synliggöra vad som skall bedömas vid kvalitativ bedömning och även han menar att bristen på synliga bedömningskriterier är ett återkommande problem inte minst när det gäller elevernas rätt till likvärdig bedömning.

Yrkesbedömning är ett område som är relativt lite forskat kring. Engström (2008) berör yrkeslärarnas kompetenser ifrån sina tidigare yrken men med inriktning mot deras betydelse för undervisningen. Uppsatsen ställer bland annat frågor om vilka yrkeskompetenser lärarna använder sig av i undervisningen och på vilket sätt. Hennes undersökning visar att samtliga yrkeslärare i studien använder sin yrkeskompetens i undervisningen. Yrkesläraren undervisar om hur man gör men också om betydelsen av den mellanmänniska relationen. Enligt Engström vill yrkesläraren vara en förebild och "förmedla *hur* man skall vara ute i arbetslivet för att fungera tillsammans med andra." (Engström, 2008, s. 20).

3.1 Förändrade förutsättningar vid bedömning

Måhl såg tecken på att lärare inom det relativa betygssystemet skapade sina egna kriterier för godkänt (Måhl, 1991, s. 10). Systemet hade ”fördelen att vara så oklart att läraren i praktik är fri att göra som han eller hon vill” (Måhl, 1991, s. 188). För yrkesutbildningarna innebar skrivningen om godtagbart yrkeskunnande att det då lägsta betyget, 1, var det samma som godkänt (Måhl, 1991, s. 39).

I och med övergången från det relativa till det mål- och kunskapsrelaterade betygssystemet förändrades förutsättningarna vid bedömning. Eleverna skulle inte längre bedömas i förhållande till andra elevers prestationer utan i stället bedömas utifrån mål fastslagna i kursplanen (Lindström, 2011, s. 21).

Vissa hantverksyrken har sedan 1100-talet haft organiserade bedömningar genom gesällprov (Korp, 2003, s. 26-27) men detta gäller inte husbyggnadssnickare. Deras yrkesutbildning har historiskt sett skett på arbetsplatsen. Hur ser det ut inom mitt blivande yrke idag? Bedömer bygglärare utifrån kunskapskrav eller utifrån sin yrkesbakgrund och vilken betydelse anser de själva att deras yrkesbakgrund har för bedömningen?

3.2 Vad skall bedömas?

Men även när det gäller vad det är som bedöms har det enligt Lindström (2011) skett en förändring. Under 1800-talet fanns ett formellt bildningsideal som skulle ge överklassens barn "en allsidig och harmonisk utveckling" (Lindström, 2011, s. 17) något de ansågs ha nytta av i livet. Denna formella bildning ställdes mot den materiella som skulle ge en reell försörjningsmöjlighet. Efter att det materiella bildningsmaterialet haft ett pedagogiskt övertag har nu intresset för mer allsidiga kunskaper återigen ökat. En elev bör ha både övergripande förmågor som är möjliga att använda inom flera områden och specifika kunskaper för yrket.

Denna förändring påverkar vad som skall bedömas och därmed också hur undervisningen skall bedrivas. Genom en realistisk uppgift bedöms inte bara kunskaper och färdigheter utan också förmågor som t.ex. samarbete och problemlösning. När man bedömer övergripande förmågor som dessa bedömer man en process. I den realistiska uppgiften sker därmed en förskjutning av vad som bedöms från kunskapen att åstadkomma en produkt till att också omfatta förmågan att genomföra uppgiften.

Bedömningssituationer som omfattar bedömning av både resultatet och processen innebär en helhetssyn. Enligt Korp (2003, s. 112) kallas detta för en holistisk bedömning. Den holistiska bedömningen skiljer sig från den analytiska där varje del bedöms för sig utan egentlig hänsyn till resultatet.

Idag anses de flesta ha nytta av att kunna tänka självständigt och av att kunna lösa problem i sitt yrke. Det har dock visat sig att "Förmågor av olika slag förefaller vara mer kontextberoende än vad man vanligen föreställt sig." (Lindström, 2011, s. 19). Detta innebär att förmågan att göra något inom en viss verksamhet inte alltid självklart går att överföra till ett annat verksamhetsområde.

3.3 Två yrkestillhörigheter

Tsagalidis ger följande bild av bedömningssituationen inom yrkesämnena i Pedagogisk bedömning (2011, s. 128). Kunskapsbedömningen i skolan skall inte utgå ifrån vad den enskilde läraren anser vara värt att betygsätta utan det regleras genom nationella mål. Lärarens jobb är att bedöma elevernas kunskaper i förhållande till dessa. Men, lärarens båda yrkestillhörigheter ligger enligt Tsagalidis till grund för bedömningen av elevernas kunskaper. Genom sina erfarenheter i yrket har läraren fått ett yrkeskunnande som man endast kan skaffa sig genom arbetslivserfarenhet. Detta yrkeskunnande tillsammans med läraryrkets kompetenser är båda grundläggande förutsättningar för att göra en kompetent bedömning.

När det gäller yrkeskunnande består det av tre delar, yrkeskultur, yrkespraxis och yrkeskunskap. Yrkeskultur och yrkespraxis handlar om beteendemönster och traditioner som syftar till att arbetet skall flyta på så smidigt som möjligt. Dessa förs vidare och utvecklas ständigt på en arbetsplats i syfte att göra arbetet så effektivt som möjligt. Dessa två första delar innehåller kunskaper som i första hand tränas på arbetsplatsen och för elevernas del innebär det att de får ta del av dessa delar ute på sina praktikplatser. Yrkeskunskap är däremot möjligt att lära ut på skolan. (Tsagalidis Pedagogisk bedömning, 2011, s. 131-132).

”Bedömning i yrkesämnen kräver yrkeserfarenhet, kunskap om styrdokument och ett gott omdöme. Yrkesmässiga bedömningar görs bäst av dem som själva har yrkeskunskap och erfarenhet inom området ” Tsagalidis (Bedömning i yrkesämnen, 2011, s. 15).

3.4 Nyckelkvalifikationer och specifika yrkeskunskaper

Ytterligare två begrepp är betydelsefulla för att kunna prata om bedömning av yrkeskunnande enligt Tsagalidis. Begreppet nyckelkvalifikationer är det ena och det beskriver kunskaper som är viktiga att ha oavsett yrke. Detta jämför hon med så kallade specifika yrkeskunskaper som är unika för varje praktiskt yrke. Det är för att få dessa kunskaper som det krävs att man arbetat i yrket. ”Både nyckelkvalifikationer och specifika yrkeskunskaper ligger till grund för yrkeskunnandet” (Tsagalidis, 2011, Pedagogisk bedömning, s. 131).

I skolverkets stödmaterial Bedömning i yrkesämnen -dilemman och möjligheter skriver Tsagalidis (2011, s. 13) att ”I yrkesämnen finns både generella och specifika kunskaper som lärarna behöver uppmärksamma, identifiera och bedöma.” Kunskaper inom båda begreppsområdena skall alltså bedömas. Hon listar följande nyckelkvalifikationer:

självständighet
förmåga att planera, organisera och lösa problem
förmåga att lära sig att lära
samarbete
kundkontakt
kommunikation
initiativkraft

I examensmålen för Bygg- och anläggningsprogrammet står mycket tydligt att utbildningen bl.a. skall ”utveckla elevernas kreativitet och initiativförmåga”, ”ge eleverna kunskaper om färdigheter i att planera” samt ”utveckla elevernas förmåga att lösa problem” (Gymnasieskola, 2011, s. 79).

Nyckelkvalifikationerna beskrivs och värderas också i kunskapskraven (Gy 11) då med uttrycken "I planeringen väljer eleven **i samråd** med handledare" och för ett högre betyg "**efter samråd** med handledare" (Skolverket 2011). Det är en m.a.o. en betygshöjning som markeras med dessa uttryck. För betyget E krävs att eleven löser uppgiften **i samråd** med handledaren. Eleven behöver tillgång till sin handledares stöd under hela det pågående arbetet för att klara uppgiften. Från C nivå och uppåt krävs en ökad självständighetsgrad av eleven, **efter samråd** med handledaren skall uppgiften lösas.

När det gäller kunskapskraven inom Bygg- och anläggningsprogrammets husbyggnadsinriktning är **efter samråd** med handledaren det mest självständiga kravet som ställs på eleven. Det finns ingen ytterligare skärpning för att få högsta betyg vad det gäller just denna formulering. Det är inte heller viktigt att kunna klara av en uppgift själv eftersom eleven senare, i sitt blivande yrke, kommer att jobba i arbetslag. Enligt Tsagalidis (Bedömning i yrkesämnen, 2011, s. 17) så värdesätter också arbetsledare flera kunskaper högre än självständighet som kommer först på åttonde plats. Tsagalidis (Bedömning i yrkesämnen, 2011, s. 18) menar dessutom att begreppet självständighet är relativt och att det måste förstås i relation till någonting. Eleven skall naturligtvis bli mer självständig under sin utbildningsperiod men på en byggarbetsplats är alla beroende av varandras insatser och samarbetsförmåga är då ett exempel på en egenskap som är viktigare.

När det gäller de specifika yrkeskunskaperna beskriver examensmålen hur utbildningen skall utveckla "kunskaper om och färdigheter i byggnation och anläggning vid till exempel nyproduktion, ombyggnad och renovering" liksom att "Eleverna skall kunna välja, använda och vårda material, verktyg och maskiner" (Gymnasieskola, 2011, s. 79).

De specifika yrkeskunskaperna beskrivs i kunskapskraven för E - A med "visst handlag", "gott handlag" och "mycket gott handlag" (Skolverket 2011). Här finns alltså en gradering i tre steg som tydligt visar att handlaget är det som direkt visar hur bra snickare du blir.

3.5 Realistiska arbetsuppgifter

För att ha möjlighet att bedöma dessa båda kompetensområden krävs enligt Tsagalidis (Bedömning i yrkesämnen, 2011, s. 14) komplexa realistiska arbetsuppgifter som utförs i en verklighetstrogen miljö med relevanta arbetsmetoder. En utbildningsmiljö som innebär goda möjligheter att göra holistiska bedömningar, där hela processen bedöms, är verkstaden. Där förekommer uppgifter som omfattar både processen och produkten och där kan helheten bedömas i förhållande till mål och kunskapskrav.

Verkstadens komplexa bedömningsmiljö synliggörs till viss del genom intervjufrågorna i det här arbetet. Frågorna belyser några infallsvinklar som har koppling till bygglärarnas yrkesbakgrund. Betydelsen av att ha erfarenheter från byggnadsarbeten kommer fram. Den erfarenheten kan ligga till grund för bedömning av tyst kunskap då yrkesutbildning idag sker även i skolan. Yrkeslärarnas egen uppfattning om betydelsen av sin yrkesbakgrund i förhållande till kunskapskraven i bedömningssituationen finns också med i undersökningen. Problemet med att tydliggöra vad som skall bedömas i realistiska uppgifter som bygger på problem från yrkesverksamheten blir synligt. Behovet av den dubbla yrkestillhörigheten för en kompetent bedömning av elevernas kunskaper problematiseras med hjälp av begreppen nyckelkvalifikationer och specifika yrkeskunskaper.

4 Metod

Frågeställningarna har varit utgångspunkten vid val av metod och har legat till grund för hur intervjufrågorna har formulerats.

4.1 Val av metod

För att ta del av hur yrkesaktiva bygglärare resonerar om bedömning i förhållande till sitt tidigare yrke respektive styrdokumentet beslöt jag mig för att göra en intervjuundersökning. Det jag ville ta reda på var om bygglärarna själva anser att deras yrkesbakgrund som snickare påverkar vilka kunskaper de bedömer i verkstaden. Söker man svar och uppfattningar som utgår ifrån människors vardagserfarenheter är enligt Esaiasson (2007, s. 285) samtalsintervjun den mest typiska metoden i och med att den inbjuder till dialog. Metoden ger också genom sin öppna struktur bredare svar som kan fånga upp fler infallsvinklar.

4.2 Intervjufrågor

Intervjufrågorna gjordes utifrån problemställningarna med hjälp av Metodpraktikan (Esaiasson, 2007). Frågorna skall enligt Metodpraktikan (Esaiasson, 2007, s. 298) vara lätta och korta och inte akademiska. Innehållet skall knytas till frågan och frågorna skall helst vara formulerade så att respondenterna vill berätta utförligt om sin uppfattning. Målet var att ha korta intervjufrågor och långa intervjusvar. Det fanns också uppvärmningsfrågor vars syfte var att skapa kontakt, tematiska frågor som handlade om undersökningen och uppföljningsfrågor för att tydliggöra svaren och göra dem mer innehållsrika.

Frågorna utgick från de två frågeställningarna och var sorterade i grupper. Till frågeställningen som handlade om betydelsen av bygglärarens yrkesutbildning som byggnadsarbetare vid bedömning av elevprestationer hörde två frågor, fråga 1 och fråga 2. Till frågeställningen som handlade om elevernas prestation i verkstaden bedöms utifrån bygglärarens yrkesperspektiv som byggnadsarbetare eller utifrån kunskapskraven eller en kombination av båda hörde fem frågor. Dessa fem frågor redovisas som fråga 3, 4, och 5. Det är de tre första av de fem frågorna som blivit en. De redovisas som en eftersom fråga tre vid samtliga intervjuer ledde till diskussioner och uttömliga svar som omfattade alla de ursprungliga tre frågorna.

4.3 Urval

Jag kontaktade åtta bygglärare och frågade om de vill delta i intervjuerna. Sex bygglärare ställde upp och intervjuerna genomfördes under två veckor i december 2011. Jag intervjuade bygglärare i regionen för att det skulle bli rimligt med resväg eftersom det var så kort om tid inför julen och terminsavslutningen. Jag hade som ambition att intervjuar bygglärare som jag inte kände vilket visade sig vara svårt, tre av de intervjuade hade jag tidigare mött. Ingen av de intervjuade var anställd på någon friskola och ingen var kvinna. Detta urval skulle kunna kallas ett bekvämlighetsurval och ett sådant påverkar naturligtvis resultatet, men användandet kan ändå försvaras t.ex. vid examensuppsatser där man vill pröva en metod (Esaiasson, 2007, s. 214). Esaiasson menar dock att även vid ett begränsat urval kan man få svar som man kan dra giltiga slutsatser från, så kallad god intern validitet (Esaiasson 2007, s. 64).

4.4 Variabler

Bland de sex intervjuade bygglärarna har jag valt att titta på två variabler. Den ena gäller antalet år sedan byggläraren var yrkesverksam som byggnadsarbetare och den andra om byggläraren har gått den ettåriga universitetsutbildningen till lärare eller har fler års universitetsutbildning. Enligt Esaiasson (2007, s. 54) är dessa två variabler exempel på tänkbara förklaringar till eventuella variationer vid bygglärarnas bedömning av elevernas kunskaper i verkstaden.

Av de sex intervjuade hade fem många år i läraryrket, vilket innebar att det var mer än tio år sedan de jobbade som byggnadsarbetare. En av bygglärarna hade jobbat mindre än fem år som lärare.

Fem av bygglärarna hade gått den ettåriga universitetsutbildningen till lärare medan en hade läst ett och ett halvt år för en lärarexamen utöver sin tidigare universitetsexamen. Två av de fem bygglärare som hade gått den ettåriga lärarutbildningen på universitet hade utöver denna ytterligare ett eller flera års högskolestudier inom andra ämnen. Det fanns alltså tre bygglärare med två eller flera års högskoleutbildning bland de intervjuade.

4.5 Genomförande

Intervjuerna genomfördes ute på respektive bygglärares skola för att de intervjuade skulle känna sig så bekväma som möjligt. En viktig förutsättning enligt Esaiasson (2007, s. 302). Lärarna valde själva lokal för intervjuerna och det blev oftast i ett klassrum som var ledigt just då. Intervjuerna varade mellan 25-50 minuter och de spelades in så att jag senare kunde renskriva dem. Tyvärr så tror jag att det finns en möjlighet att just inspelningsmomentet fick flera av lärarna att rätta till sina svar så att de bättre stämde överens med vad deras tjänsteuppdrag kräver. Trots att lärarna utlovades anonymitet var flera av dem mer frispråkiga under kafferasten än under intervjutillfället. Detta gäller vid flera av skolorna där jag gjorde intervjuerna. De intervjuade kallas i arbetet för respondent A-F.

4.6 Reliabilitet

Tillförlitligheten i en samtalsintervju kan diskuteras inte minst för att människor ständigt förändras och påverkas i mötet med andra. De svar jag fick påverkade min uppfattning och de frågor jag ställde påverkade med all säkerhet respondenterna. När Esaiasson beskriver reliabilitet gör han det med hjälp av en symbolisk linjal. Linjalen kan visa rätt men den som använder den kan mäta fel ändå (Esaiasson 2007, s. 70). Friheten som samtalsintervjun som metod gav, att förklara och kunna följa upp trådar i samtalet, visade sig ställa stora krav på den som höll i intervjun.

Den första intervjun använde jag som en provintervju för att testa hur frågorna fungerade vilket enligt Esaiasson (2007, s. 302) är viktigt för att testa logiken och hur frågorna förstås när de ställs. Det finns enligt Stukát (2011, s. 133-134) flera exempel på problem med tillförlitligheten vid kvalitativa undersökningar. Feltolkningar av frågor av dem som intervjuas och feltolkningar av svar av den som intervjuar. Gissningar, yttre störningar och dagsformen hos de inblandade är andra exempel. Provintervjun ledde inte till några större förändringar annat än att jag blev uppmärksam på möjligheten att kunna förtydliga innebörden i frågorna när man genomför en samtalsintervju.

Trots att jag vid intervjun hade frågorna med mig och kunde titta på dem under samtalet missade jag vid flera tillfällen att ställa vissa frågor. Det var framförallt frågorna mot slutet av intervjun som aldrig blev ställda "tur och otur i vilka frågor som ställs" skriver Stukát (2011, s. 134). När diskussionen tappade fokus lyckades jag inte styra tillbaka den. Det visade sig vara svårt att under samtalets gång ha klart för sig vilka frågor som ställts och vilka som besvarats. Det fanns också situationer där jag trots att jag frågade flera gånger inte lyckades få respondenten intresserad av att svara på frågan.

Vad det gäller de tre första frågorna som hörde till den första frågeställningen så är de ställda till samtliga respondenter och de har också svarat på dessa. Efter det att de första frågorna var ställda kom samtalen att handla mycket om exempel från bygglärarnas egna undervisningssituationer.

Det visade sig däremot att flera av frågorna som hörde till den andra frågeställningen aldrig blev ställda då samtalen gled iväg åt olika håll. Vissa av frågorna som hörde till den andra frågeställningen ställdes till några av de intervjuade och andra frågor ställdes till andra intervjuade. Av de fem frågor som hörde till den andra frågeställningen så ställdes inte någon av frågorna till alla respondenter. Däremot så har vissa frågor besvarats av samtliga respondenter i samband med andra frågor. På det sättet har jag fått en del svar som jag inte frågat efter men som ändå kan ses som relevanta.

4.7 Validitet

Att skriva en fråga och att sedan ställa samma fråga innebär alltid ett översättningsproblem från teori till praktik enligt Esaiasson (2007, s. 63). Mäter jag det jag säger att jag mäter blir i det här arbetet en fråga om huruvida jag ställer de frågor jag skulle ställa och om de gav de svar som jag frågade efter.

Frågorna var uttänkta i förväg för att ge svar på de två frågeställningarna. Den första behandlade yrkesbakgrundens betydelse för bedömningen och frågorna som var kopplade till den ställdes ur ett yrkesperspektiv. Den andra frågeställningen jämför två perspektiv som påverkar bedömningen, yrkesbakgrunden och kunskapsmålen. Det finns en möjlighet att yrkesperspektivet i de inledande frågorna har påverkat svaren även vid frågeställning två, det blev helt enkelt yrkesbakgrundens betydelse vi pratade om. Denna möjliga förskjutning skulle enligt Stukát (2011, s. 135-136) innebära att intervjufrågorna endast täcker en del av det som frågas efter i undersökningen.

Det som blivit tydligt för mig under intervjuperioden är hur svårt det är att som amatörintervjuare relatera svaren till frågorna under intervjuns gång och på så sätt få en röd tråd i samtalet. Det inträffade också att jag ställde frågan men fick svar på något annat vilket jag inte uppmärksammade. Att välja samtalsintervju som metod tycker jag fortfarande passade med frågeställningen men att det var så svårt att genomföra gör att validiteten har påverkats.

När det gäller intervjusituationerna så kan inspelningsmomentet ha påverkat hur uppriktiga respondenter var i sina svar. Esaiasson (2007, s. 301) tar upp ytterligare en risk med intervjuer nämligen att svaren blir olika beroende på vem som frågar. Effekten av dessa båda faktorer kan dock ha mildrats av att det är lätt för mig att prata med och förstå och följa bygglärarnas resonemang eftersom att jag själv varit yrkesverksam snickare.

Trots det faktum att det visade sig vid genomgången av resultatet av intervjuerna att jag fått flera av svaren på frågorna som hörde till den andra frågeställningen redan under frågorna som hörde till den första frågeställningen så redovisas ändå frågorna under den ursprungliga frågeställningen.

4.8 Generaliserbarhet

Generaliserbarhet innebär ett resonemang om "vem de resultat man får fram egentligen gäller för" (Stukát, 2011, s. 136). Antalet intervjuade personer i den här undersökningen är för litet för att dra några allmängiltiga slutsatser i förhållande till samtliga bygglärare i t.ex. regionen eller Sverige. Tiden har i det här fallet varit en begränsande faktor när det gäller hur många intervjuer jag har haft möjlighet att göra och hur långt jag har kunnat åka för att träffa respondenterna. Det är enligt Esaiasson ett vanligt fel att man väljer respondentgrupp utifrån andra hänsynstaganden än generaliserbarhet (Esaiasson, 2007, s. 176). De intervjuade kan anses vara representativa på så sätt att de alla är män och i åldern 50-60 år för yrkesgruppen vilket enligt Stukát (2011, s. 137) bidrar till att öka tillförlitligheten. De kommer också ifrån olika skolor och representerar flera kommuner. Detta innebär att intervjusvaren ändå kan ge en inblick i yrkesverksamma bygglärares bedömningssituation.

5 Resultatredovisning

Utdragen ur intervjuerna som redovisas i detta avsnitt har sorterats under respektive frågeställning. Frågeställningarna är numrerade 1 och 2 och de tillhörande frågorna är i sin tur numrerade 1-5.

Utdragen ur intervjuerna är kursiverade. I intervjusvaren har jag markerat de ord, begrepp och delar av meningar respondenterna använt sig av och som jag tycker har betydelse för frågan med fet stil. Varje fråga eller grupp av frågor avslutas med en sammanfattning.

5.1 Bygglärarnas uppfattning om betydelsen av deras yrkesbakgrund som byggnadsarbetare för bedömningen av elevernas prestationer i verkstaden.

Till frågeställning ett "Vilken betydelse har bygglärarens yrkesutbildning som byggnadsarbetare för bedömningen av elevernas prestation i verkstaden?" hörde två frågor som gällde om de intervjuade upplevde sig ha nytta av sin yrkesbakgrund i sitt nuvarande yrke och om han i sådana fall ansåg den nyttan gällde vid bedömning av elevernas kunskaper. Samtliga intervjuade svarade positivt på dessa två frågor.

5.1.1 Fråga 1

På frågan "Har du nytta av din yrkesbakgrund i ditt nuvarande yrke?" svarade bygglärarna:

Respondent A:

- Den är **otroligt viktig**. Det är en **förutsättning** med en ordentlig tid i yrket innan man börjar på lärarutbildning.

Respondent B:

-Oj den är **viktig säkert 50%** säger jag resten är nog något som man inte kan läsa sig till...

Respondent C:

-Ja det har man det är en **stor nytta** jag tycker att det är en **förutsättning** det skulle vara mycket svår för en som aldrig varit ute på ett bygge och ha en byggelev.

Respondent D:

-Det tror jag är en **förutsättning** för att klara av det här yrket om man inte hade haft nånting med sig bara det att hålla i en hammare och varit med lite grann så skulle det vara väldigt svårt. Rent teoretiskt är ju en sak men man måste ha någonting med kunna ha lite praktiskt också för att förstå problem och det har man ju med sig om man har jobbat som snickare så det tror jag absolut är en **förutsättning**.

Respondent E:

-Ja det har man det är **väldigt viktigt** tror jag att man har en ordentlig tid i yrket innan man börjar som lärare. "... " Men jag tror att **min snickarbakgrund är väldigt viktig för förtroendet mot eleven**.

Respondent F

-Det tror jag det är väl en **förutsättning** för att man skall kunna jobba i det här yrket att man kan sitt yrke alltså snickaryrket ordentligt annars går det ju inte att undervisa på ett vettigt sätt.

5.1.2 Sammanfattning

Det blir tydligt att de intervjuade anser att nyttan av yrkesbakgrunden är stor. Fyra av sex intervjuade svarar att de tycker att yrkesbakgrunden är en förutsättning för deras nuvarande yrke

som bygglärare. En femte intervjuad säger att den säkert är 50% av lärarrollen medan den sjätte svarar att den är väldigt viktig framför allt för förtroendet från eleverna.

Respondent E är den som tydligast uttrycker betydelsen av yrkesbakgrunden för relationen med eleven. Meningen " Men jag tror att min snickarbakgrund är väldigt viktig för förtroendet mot eleven" visar tydligt att man är det som de vill bli. I samband med detta kan det vara på sin plats att nämna att yrkesidentiteten som snickare är väldigt stark. De flesta yrkeslärare inom bygg som jag har diskuterat med anser att de är snickare som jobbar som yrkeslärare.

5.1.3 Fråga 2

På frågan "Har du nytta av din yrkesbakgrund när du bedömer elevernas kunskaper?" svarade bygglärarna:

Respondent A:

-Mycket man vet hur saker skall se ut när de är färdigt i verkligheten för det är ju det det handlar om. Men eleven skall ju lära sig vägen dit och det är ju det som är grejen så man kan ju blanda ihop det lite grann en del av vårt uppdrag är ju att se till att de blir anställningsbara.

Respondent B:

-Det är väldigt mycket absolut största delen ligger där man ser vad de kommer att klara av där ute i verkligheten det väger tyngre än skolverkets betygskriterier.

Respondent C:

-Så svåra frågor får du inte ställa, till större delen sätter man nog med yrkesbakgrunden.

I- Gör man det medvetet eller.

C-Nej det sitter nog i ryggmärken som man brukar säga men så tittar man på kriterierna och tänker jäklar också men det brukar gå hand i hand.

Respondent D:

-Jo men det tror jag att jag har stor nytta av man ser ju hur eleverna jobbar och löser problem rent praktiskt och det är klart att jag har nytta av min yrkesbakgrund där annars skulle det nog varit svårt att bedöma där det är ju svårt om man inte kan bedöma om de håller en hammare på rätt sätt. Eller vet hur man använder verktyg på olika sätt och det tror jag är svårt att bedöma om man inte vet själv hur de skall användas så tror jag att man har nytta av det helt klart.

Respondent E:

-Ja det har jag man ser ju fort på en elev om den har till exempel handlag eller om den är intresserad av att lära sig. Men det finns ju elever som helt plötsligt blommar upp de förstår saker på ett annat sätt och sätter saker de har lärt sig i ett sammanhang men de är ju inte så många helt klart men de finns och där blir man ju positivt överaskad helt klart men det händer inte så ofta tyvärr men det är väl en lärares önskedröm att det händer.

Respondent F:

-Absolut det är den jag använder hela tiden för att kunna relatera till elevernas arbetsinsatser.

I-Hur menar du då?

F-Jo om eleverna gör på ett sätt så att man vet att det funkar ute på byggarbetsplatserna så vet jag ju att eleven kommer att fungera där .

5.1.4 Sammanfattning

När det gäller ovanstående fråga så har alla svarat att de har nytta av sin yrkesbakgrund vid bedömning. Återigen så har fyra svarat på ett sådant sätt att jag får uppfattningen att nyttan är betydande. De har använt begrepp som "våldigt mycket", "till större delen", "stor nytta" och "absolut" de två andra har använt begreppen "mycket" och "ja" som jag inte tycker är lika starka.

Flera av respondenterna har angett att nyttan de har av sin yrkesbakgrund vid bedömning har en koppling till verkligheten. Att man har erfarenhet av "hur saker skall se ut när de är färdigt i verkligheten" innebär att man har möjlighet att bedöma utifrån verklighetens kriterier. Ett annat sätt att uttrycka sig på är att man tittar på "vad de kommer att klara av där ute i verkligheten" och att det är viktigt "att det funkar ute på byggarbetsplatserna". Dessa meningar ger uttryck för det ökade trycket på att man skall vara anställningsbar efter utbildningen enligt examensmålen skall man "ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom något av bygg- och anläggningsbranschens yrken" (Gymnasieskola, 2011, s. 79).

5.2 Perspektiv och utgångspunkter utifrån vilka bygglärarna bedömer elevernas prestationer i verkstaden.

Till frågeställning två "Bedömer byggläraren elevernas prestation i verkstaden, utifrån sitt yrkesperspektiv som byggnadsarbetare eller utifrån kunskapskraven eller en kombination av de båda?" hörde ursprungligen fem frågor. Dessa handlade huvudsakligen om vad byggläraren bedömer och vad han utgår ifrån när han gör sin bedömning. När det gäller dessa fem ursprungliga frågor så har både frågor och svar gått i varandra när det gäller vissa frågor medan andra frågor har skilt ut sig. Detta har lett till att de tre första frågorna av de fem redovisas som en. Till frågeställning två redovisas därför fråga 3, 4 och 5.

5.2.1 Fråga 3

Här tas frågorna "Hur bedömer du elevernas arbete i verkstaden?", "Vad bedömer du när du bedömer elevernas kunskaper?" och "Är det några speciella kunskaper du tittar på?". Svaren har huvudsakligen handlat om vad som bedöms och det ges också många exempel på bedömningsmomentet.

Respondent A:

*-Framför allt så ser man att eleven visar **vilja, engagemang, och närvaro** sedan ser man ju det snabbt när de **hanterar verktyg, material och maskiner**. Jag har haft en elev som när vi gjorde en övning att bygga en bock där alla får en utförlig skriftlig beskrivning med ruta för ruta hur man skall göra där han först bläddrade igenom häftet och kom en timme senare och frågade vad skall jag göra nu den är färdig när de andra eleverna precis bara börjat såga till materialet och jag har fått springa runt till dem och visa var de var i övningshäftet så att de kunde fortsätta och för vissa tog övningen två dagar då är det ju lätt som lärare att motivera sina betyg.*

I - Vilka nyckelord tror du passar in där?

*A - Det är väl **handlag, noggrannhet, planering, koncentration, fokus, gör det de skall**. Men det är ju svårt att bedöma eleverna efter verkligheten.*

Respondent B:

*-Jag bedömer nog mest på **intresset** och att de är hyfsat med de skall veta vad det handlar om när de sedan kommer ut de skall **se skillnad på en bräda och en plank**. Det är basic grejer de skall kunna intresset är bra mycket viktigare än vad de presterar en elev som sågar rakt med en gång och sedan sätter sig jämfört med en som får såga tio gånger innan han är nöjd bedömer jag ganska lika*

eller till och med att han är lite bättre.

Respondent C:

-Ja om man ser på till exempel NN så ser man ju snabbt att han **ligger före både i tanke och handling** han lyssnade på vad man sa sedan satte han igång och det ligger nog till grund för betygena sedan. Just det som står i betygskriterierna att de skall **jobba självständigt** och att de skall kunna **läsa en beskrivning** det är viktigt det tror jag det finns ju alltid elever som man kan säga till att kan du spika i alla spik i panelen här och de jobbar på som bara den men de har inte lärt sig något. Och det är ju svårt att sätta betyg på att slå i en spik utan det är ju när de **löser ett problem** som de stöter på som betyget åker upp.

I- Så problem lösning är en tydlig detalj som avgör bedömningen?

C- Ja det är det.

I- Om man tittar på handlag finns det några tydliga indikatorer där?

C- Ja det finns det om de till exempel står och håller i alla verktyg samtidigt som de skall spika så ser man ju genast om eleverna har fattat men där kommer det där med **planeringen** in igen jag kommer ju tillbaks till det hela tiden så det är viktigt.

Respondent D:

-Det ser man ju väldigt tydligt, man ser de elever som har **engagemanget** de elever som försöker och om de inte är riktigt hundra så sätter de sig inte utan kommer och frågar mig "Jag hade tänkt att göra så här funkar det?". Medan det finns elever som sätter sig hela tiden, de jobbar efter minsta motståndets lag hela tiden, de försöker inte ens själva, de försöker inte ens fundera på en lösning, på hur de skall göra själva det där med att tänka själv eller testa på, fundera, det ligger inte i deras intresse att prestera något. Medan de elever som **funderar på lösningar** och frågar efter mer saker att göra när de är klara de är mer **drivna**, de har det liksom i sig, det syns ganska tydligt men det gäller att hålla i sär det med de elever som är osäkra som är rädda att det skall bli fel och som inte vågar försöka själva. Men hellre att det blir fel då men då är det bättre att det blir fel, det vi bygger här är enkla saker som är lätta att ändra om där syns det tydligt på de som har drivet och vill lite grann till skillnad från de elever som bara vill ha hjälp hela tiden och saknar drivet så där ser man en klar skillnad på de eleverna. Det är snart utplockat ur en klass som börjar här i ettan vilka som är framåt och vilka som, sen finns det en del som har det i sig ifrån början och en del tränar upp det så det är olika men det betyder inte att de som inte har det i sig ifrån början inte blir lika duktiga och så utan det handlar om att ha **engagemanget** och **viljan** man kan ju inte begära att de skall kunna allting men de måste försöka så där ser man en tydlig skillnad på de som har det gratis och så.

I samband med en annan fråga lämnar D följande svar som har betydelse för den här sammanställningen:

-Men de måste ju kunna **tyda en ritning** så att de kan **sätta ut väggar** och så.

Respondent E:

-Ja man tittar ju lite på vad de har gjort, eller egentligen, hur de har gjort, ja, eller när de håller på så tittar man på **handlaget**, där ser man ju mycket, på handlaget, det är ju få elever som har ett dåligt handlag som får ett högre betyg, så det tittar jag på, handlaget. Men man tittar ju även på hur eleven **löser olika problem**, om de skall ha en regel som är 60 cm tar de då en ny lång regel eller går de till sågen och letar efter en som är avkapad och kanske är bara lite för lång, det är ju ett tecken på att de tänker och planerar och det finns ju med i betygskriterierna, så det är ju en

detalj som är viktig, det med **planering**, vilket är väldigt svårt för våra killar. Det är inte många som tänker ett eller två steg längre, tyvärr så fattar de inte vinsten med planering förrän de har varit ute ett bra tag, så i trean, där är det fler som är med i tanket kring byggplaneringen, men många vill egentligen bara snickra, som de själva säger, men vårt yrke kräver ju en del tankearbete också, men det märker de efter ett par år ute och de flesta lär sig nog det ute. Annars försvinner de nog ifrån branschen tror jag, i alla fall som nu när det är lite lågkonjunktur.

I - När det gäller teorin är det några speciella detaljer du tittar på där när du skall bedöma eleverna?

*E - Det är nog ungefär samma, det med att de skall planera sitt arbete det gäller ju i hög utsträckning även teorin, annars så tittar man nog mycket på om eleverna är **intresserade**, det gäller ju det praktiska arbetet med, är de inte intresserade så kommer de ju inte att lära sig något.*

Respondent F:

*- Jag vet inte men man ser ju ganska snabbt på en elev om den **har arbetet i händerna** eller inte så man kan snabbt se det på hur de jobbar med händerna.*

I - Kan du utveckla det lite?

*F - Alltså om en elev skall **såga av en bräda** så skall han ju först ha en bräda att såga av sedan skall han mäta ut var han skall såga med tumstocken sedan skall han rita efter vinkelhaken så att han får en rak vinkel och sedan såga av brädan. Och i och med att det är så många moment på ett så litet jobb så kan man titta på hur han **använder de olika verktygen**, om det ser lätt ut så går det ofta snabbare och blir bättre och tvärt om också för den delen, ser det krångligt och besvärligt ut så blir det ofta sämre resultat med. Och detta gäller väl det mesta inom yrket att det skall gå bra så skall man **få upp ett flyt i arbetet** annars blir det svårt och tungt.*

5.2.2 Sammanfattning

En sammanfattning av ovanstående svar innehåller ord, begrepp och delar av meningar som kan delas in i två olika grupper. Till den ena gruppen hör generella kunskaper, så kallade nyckelkvalifikationer och till den andra gruppen hör uttalanden som gäller specifika yrkeskunskaper (Bedömning i yrkesämnen 2011 sid. 13-14).

Samtliga respondenter har på något sätt angett ett eller flera uttryck inom ramen för nyckelkvalifikationer. Det är framför allt två nyckelkvalifikationer som framträder i intervjuerna. Den nyckelkvalifikation som oftast förekommer i intervjuerna rör initiativförmåga. Här märks ord som "vilja", "engagemang" och "intresse" tydligt. Förmåga att planera, organisera och lösa problem är den andra nyckelkvalifikation som framträder. Begrepp som "planering" och "problemlösning" är vanliga men även uttryck som att eleven "ligger före i tanke och handling" samt att eleven "funderar på lösningar" förekommer. En av respondenterna beskriver väldigt ingående komplexiteten med många moment i en till synes enkel arbetsuppgift, att "såga av en bräda". Han avslutar sedan med att sammanfatta arbetet som skall bedömas med att eleven skall "få upp ett flyt i arbetet" en kommentar som inbegriper flera av nyckelkvalifikationerna. Det är som om en rad väl utförda specifika yrkeskunskaper leder till att han summerar arbetets gång med begrepp kopplade till nyckelkvalifikationerna.

Det märks tydligt att respondenterna anser att elevens intresse är avgörande för vilka möjligheter man har för att lyckas. Orden "intresse", "vilja", "engagemang", "närvaro" är det första som tas upp av tre av respondenterna. Dessa personer sätter inte bara intresset först de betonar också att det har mycket stor betydelse vid bedömningen. Ytterligare en respondent sätter en nyckelkvalifikator först

när han säger att han bedömer om eleven "ligger före i tanke och handling" nämligen planering.

Samtliga respondenter har också på något sätt angett ett eller flera uttryck inom ramen för specifika yrkeskunskaper. Vanligast är svar som lyfter fram betydelsen av "handlag". Detta uttrycks på olika sätt t.ex. "hanterar verktyg, material och maskiner", "har arbetet i händerna" och hur eleven "använder de olika verktygen". En annan yrkeskunskap som framhålls har koppling till ritningsläsning. Kunskaper som betonas är förmågan att kunna "läsa en beskrivning" eller "tyda en ritning" för att kunna "sätta ut väggar". Ytterligare en grundläggande yrkeskunskap uttrycks med hjälp av förklaringen att eleverna skall kunna "se skillnad på en bräda och en plank", ett exempel som framhåller betydelsen av att kunna och förstå de begrepp som är specifika för byggbranschen.

Frågan är om man överhuvudtaget kan dela in kunskap i dessa två delar. Utdraget ifrån intervjun med respondent F visar tydligt hur tätt sammanlänkade dessa båda är:

-Alltså om en elev skall såga av en bräda så skall han ju först ha en bräda att såga av sedan skall han mäta ut var han skall såga med tumstocken sedan skall han rita efter vinkelhaken så att han får en rak vinkel och sedan såga av brädan. Och i och med att det är så många moment på ett så litet jobb så kan man titta på hur han använder de olika verktygen, om det ser lätt ut så går det ofta snabbare och blir bättre och tvärt om också för den delen, ser det krångligt och besvärligt ut så blir det ofta sämre resultat med. Och detta gäller väl det mesta inom yrket att det skall gå bra så skall man få upp ett flyt i arbetet annars blir det svårt och tungt.

5.2.3 Fråga 4

Frågan "Hur tänker du om de nya kunskapskraven?" till exempel vad det gäller visst handlag och gott handlag har besvarats enligt följande.

Respondent A:

-Ja exempelvis eleven som byggde bocken på en timme har ju helt klart ett mycket gott handlag vilket krävs för att hinna med det på en timme medan elever som kommer och ofta frågar hur de skall göra förmodligen inte kommer upp i gott handlag utan får nöja sig med att få de lägre betygen.

Respondent B:

Fick inte frågan och svaret har inte heller dykt upp under intervjuens gång.

Respondent C:

*-Ja i viss mån det är ju **lätt att skilja på** visst handlag och mycket gott handlag är ju lätt men nyanserna där emellan är det nog svårt men om man tittar på en elev som arbetar med sin tumstock så ser man snabbt skillnad på en elev som dåligt handlag och gott handlag.*

Respondent D:

*-Jag ser egentligen inte det, jag har så mycket på fötterna när jag bedömer eleverna så känner mig helt trygg med det nya det är **inte så stor skillnad** för oss.*

Respondent E:

*-Jag har ju tvåor nu så jag har **inte satt mig in** så mycket i det men det skall nog inte vara så stor förändring skulle jag tro diskussionen har varit så här i alla fall. Men till nästa år så skall jag ha en etta så vi får se då. Jag kan återkomma med ett svar då kanske.*

I-Har du funderat över skillnaderna i visst handlag gott handlag och mycket gott handlag är det en

bra skala är det lätt att bedöma?

*E-Ja det tycker jag jag ser en **klar skillnad** mellan de olika stegen men det är klart att det kan stå och väga och då är det ju alltid svårt men det brukar lösa sig snabbt när man börjar gå igenom mina anteckningar över vad eleverna har gjort.*

Respondent F:

*-Jag har **inte gått in på** de nya betygskriterierna i detalj men jag tror nog att det blir lite förändringar men de blir nog inga radikala nyheter det tror jag inte.*

I-Ser du klara skillnader i visst handlag, gott handlag eller mycket gott handlag som är ur betygskriterierna för GY11?

*F-Det är kanske **inga klara skillnader** men det är **helt klart skillnad** man ser ju tydligt på eleverna om de har handlag eller inte det som blir svårt är ju att gradera skillnaderna men man får läsa på lite och prata med kolleger så skall det nog lösa sig jag är inte orolig för det nya det kan man inte vara som lärare då skulle man vara orolig hela tiden.*

5.2.4 Sammanfattning

En respondent, B, har inte fått den här frågan. Respondent D har bara fått frågan om hur han tänker om de nya kunskapskraven och han svarar att det blir "inte så stor skillnad". Respondent E och F har inte hunnit sätta sig in i de nya kunskapskraven ännu.

När jag frågar om skillnaden mellan visst handlag och gott handlag så har ändå fyra av de intervjuade funderat över denna. Respondent C och E anser att det är "lätt att skilja på" respektive att det finns en "klar skillnad". F resonerar lite mer över problematiken men konstaterar ändå att det "är helt klart skillnad".

5.2.5 Fråga 5

När det gäller frågan "Skulle du säga att du bedömer dina elevers kunskaper utifrån kunskapskraven eller utifrån din yrkeserfarenhet?" och vilket som väger tyngst av dessa två är svaren något varierande.

Respondent A:

*-Det står ju lite lite om slutresultat -fast lite står det ju om att man skall ha materialkännedom och då måste man ju veta skillnaden mellan hur ek och fur reagerar i bygget, men det är ju klart att det bedömer man ju efter betygskriterierna så **helt borta ifrån betygskriterierna är man ju inte**. Men sedan är det ju så att inne på skolan kan man ju klara av en elev på skolan men han skall ju klara sig i arbetslivet i verkligheten efter skolan så det är ju en övervägan man gör för att eleven skall klara sig i arbetslivet.*

Respondent B:

*-Om man går efter skolverkets målkriterier som finns och det står ju samma i alla kurser att eleven skall arbeta självständigt mm, men man eller **jag i alla fall bedömer mer efter hur eleven klarar sig ute och det efter egna erfarenheter**.*

Respondent C:

-I och med att man har varit i yrket ett visst antal år då så tror jag att man kan se att de gör allt i rätt ordning och då tror jag att det har en stor inverkan på bedömningen.

I- Väger du in det i betyget då?

*C- **Ja en del blir det nog**.*

Respondent D:

*-Men jag tycker att kriterierna är så klara för de här betygena, **min yrkeserfarenhet tror jag inte väger in så mycket när jag gör mina bedömningar eftersom jag tycker att kriterierna är såpass klara** på vad man skall klara och hur så är det ganska lätt att sätta betygen. Här där darrar jag inte på manschetten där var det svårare i grundskolan med betygen.*

Respondent E:

*-Ja det är ju mycket snack nu, att vi skall göra eleverna anställningsbara och då borde det ju vara bra att betygen speglar det. Men jag tror att jag har gjort det hela tiden, man går ju inte helt på det men **säkert 50% av betyget ligger där** och det tror jag att det är många som gör, att de väger in hur det ser ut i arbetslivet och jag tror att eleverna tycker det är bra.*

Respondent F:

*-Ja det är ju en samvetsfråga det. Jag tror att det **till stor del** bygger på min yrkeserfarenhet även om det kanske inte skall vara så. Men jag vet att det är många andra som gör. Det hör man när vi diskuterar bedömning och betyg med andra bygglärare från hela Sverige. Vi var på Åland i våras med bygglärare från hela Sverige och där diskuterade vi detta, med hur vi bedömer, och där var flera som sa att de vägde in sin yrkesbakgrund i betygen så jag vet att jag inte är ensam. Men jag tror nog att **de går hand i hand min yrkesbedömning och betygskriterierna** det skiljer nog inte så mycket på de olika sätten.*

I - Vilket väger tyngst tror du?

F - Om jag säger till en arbetsgivare att det kommer att bli en bra byggnadsarbetare av en elev så spelar inte betyget någon roll överhuvudtaget, men det finns ju inte någon som skulle anställa en elev med toppbetyg om jag sa att han inte skulle fixa jobbet som snickare.

5.2.6 Sammanfattning

Det är olika hur mycket man anser att yrkeserfarenheten väger in vid bedömning. Av svaren ifrån tre av de intervjuade A, B och F drar jag slutsatsen att de bedömer utifrån sin yrkeserfarenhet till större delen. E anger att "säkert 50%" av bedömningen sker utifrån yrkeserfarenhet. C och D däremot använder sin yrkeserfarenhet bara till viss del och använder betygskriterierna först och främst. Två av respondenterna, A och F, resonerar sig fram till att betygskriterierna/kunskapskraven även omfattar yrkeserfarenhetens kunskaper.

6 Diskussion

Syftet med intervjuundersökningen var att få större insikt i vad som påverkar bedömningen av yrkeseleverna på Bygg- och anläggningsprogrammet och vilka kunskaper andra bygglärare bedömer under verkstadslektionerna. Det visade sig att samtliga respondenter ansåg sig ha nytta av sin yrkesbakgrund som byggnadsarbetare vid bedömningstillfällena. Det visade sig också att respondenterna bedömde elevernas kunskaper under verkstadslektionerna både utifrån sin yrkesbakgrund och utifrån betygskriterier/kunskapskrav. I de fall denna fråga ledde till en diskussion blev slutsatsen att de går hand i hand men det finns en betoning på yrkesbakgrunden.

6.1 Metoddiskussion

Samtalsintervjuerna har gett mig en större förståelse för vad som påverkar bedömningen av yrkeseleverna på Bygg- och anläggningsprogrammet och vad som bedöms under verkstadslektionerna. Resultatet gäller naturligtvis bara för de sex bygglärare som jag har intervjuat men eftersom frågan är intressant kan arbetet fungera som en förstudie till fortsatt forskning. Eftersom antalet intervjuade är så få och inte slumpmässigt utvalda kan resultatet inte användas för att generalisera.

Ett problem var att jag aldrig tidigare hållit i en intervju och därför inte heller formulerat intervjufrågor. I efterhand har jag sett att samtliga frågor är skrivna ur snickarens yrkesperspektiv. Svaren hade naturligtvis blivit helt annorlunda om frågorna formulerats med kunskapskraven som utgångspunkt. Jag tror ändå att intervjuer är en metod som passar mig bättre än t.ex. enkäter eftersom jag är bättre på att prata än att uttrycka mig i skrift. För att bli en bättre intervjuare krävs övning över en lång tid med många genomförda intervjuer. En erfaren intervjuare hade definitivt valt att göra intervjuerna vid en annan tidpunkt och inte inför terminsavslutningen och mitt i betygssättningsperioden.

Att jag är ovan att intervjua och ny i läraryrket ledde till att det var lättare att hålla tråden när samtalet handlade om mitt förra yrke. Ett resultat av detta är att jag inte ställde alla frågor till samtliga respondenter. Detta påverkar naturligtvis validiteten i undersökningen. Uppsatsens problem med generaliseringen och validiteten gör att jag inte tror att resultaten kommer att påverka utanför ramen för detta examensarbete.

6.2 Resultatdiskussion

Den situation som Måhl (1991) beskriver, med ett betygssystem där läraren inte behöver ange vad som kommer att bedömas och vad som krävs för ett visst betyg, finns inte idag. Den bild som Tsagalidis (Bedömning i yrkesämnen, 2011, s. 15) ger av att båda yrkestillhörigheterna ligger till grund för bedömningen av elevernas kunskaper stämmer bättre överens med det resultat som min intervjuundersökning visar.

6.2.1 Bygglärarnas uppfattning om betydelsen av deras yrkesbakgrund som byggnadsarbetare för bedömningen av elevernas prestationer i verkstaden.

Hur ser då bygglärarna på frågan om betydelsen av sin yrkesbakgrund som byggnadsarbetare för bedömningen av yrkeseleverna på Bygg- och anläggningsprogrammet.

Svaren på frågorna kopplade till den första frågeställningen visar att samtliga anser att yrkesbakgrunden som byggnadsarbetare är viktig. Alla de intervjuade anser sig ha nytta av sin yrkesbakgrund som byggnadsarbetare, både i yrket som helhet och i bedömningssituationer.

De intervjuade anser att yrkesbakgrunden har betydelse för deras förutsättningar att arbeta som bygglärare, fråga 1. Det handlar om att vara det som eleverna vill bli. Att ha en yrkesidentitet som snickare ger möjlighet att skapa en lärare/elevrelation där eleven har förtroende för lärarens yrkeskunskaper. Dessa resultat stämmer bra överens med de som Engström (2008, s. 19-20) redovisar och det känns ganska oproblematiskt att hävda att yrkesbakgrunden har stor betydelse för yrkesläraren.

De har också alla svarat att de har nytta av sin yrkesbakgrund vid bedömning, fråga 2. Naturligtvis gäller det den träning yrkeslivet gett när det gäller förmågan att hantera material och verktyg något som skall bedömas. Men, vid sidan av detta framträder behovet av att ha erfarenhet av vad som krävs av den färdiga produkten t.ex. ett hus i verkligheten. Verkligheten används som måttstock. Det blir tydligt att yrkesbakgrunden ger lärarna möjlighet att göra en holistisk bedömning (Korp, 2003, s. 112). Det är ju knappast meningsfullt att bara klara av att såga av en bräda om du inte kan använda den för att bygga ett hus.

För svaren på den första frågeställningen har jag inte kunnat urskilja att det har någon betydelse hur många år som gått sedan respondenten varit yrkesverksam för hur han svarat. Oavsett hur länge respondenterna arbetat som lärare angav de att de hade stor nytta av sin yrkesbakgrund eller att den var en förutsättning. De fem som arbetat tio år eller mer som lärare angav alla att yrkesbakgrunden som byggnadsarbetare var av betydande nytta när de bedömde elevernas kunskaper.

Tre av de intervjuade hade två eller flera års universitetsutbildning. De angav alla att yrkesbakgrunden var en förutsättning för att kunna arbeta som bygglärare. När det gäller bedömningsmomentet svarade två av tre med längre högskoleutbildning att nyttan var stor men det samma gäller för de bygglärare som endast hade ett års lärarutbildning vid universitet. Varken högskoleutbildning eller antal år sen man var ute i arbetslivet som byggnadsarbetare påverkar den uppfattningen bland de intervjuade.

Det är uppenbart att betydelsen av yrkesbakgrunden uppfattas som stor. Det behöver dock inte innebära att byggläraren bedömer något som inte finns med i betygskriterier/kunskapskrav. Många bedömningssituationer i verkstaden hämtar sina problem ur yrkets vardag. Detta leder till att eleverna uppfattar situationen som verklig vilket i sin tur ökar deras motivation (Carlsson, 2007, s. 124). Utan sin yrkesbakgrund saknar byggläraren möjlighet att skapa realistiska, motiverande uppgifter och vinna elevernas förtroende.

Några av respondenterna resonerar sig dessutom fram till att det de tittar efter faktiskt finns med i kunskapskraven. Här kan det faktum att intervjuerna inleddes med att jag frågade efter yrkesbakgrundens betydelse och inte kunskapskravens betydelse vid bedömning ha påverkat svaren.

6.2.2 Perspektiv och utgångspunkter utifrån vilka bygglärarna bedömer elevernas prestationer i verkstaden.

När det gäller den andra frågeställningen handlar den om bygglärarens bedömning av elevernas prestation i verkstaden. Väger yrkesperspektivet som byggnadsarbetare eller läroplanernas kunskapskrav tyngst eller görs bedömningen utifrån en kombination av dessa båda?

Frågan om hur bedömningen går till och vad som bedöms, fråga 3, visar på följande. Samtliga respondenter har angett svar som faller inom ramen för de båda begreppen nyckelkvalifikationer och specifika yrkeskunskaper.

Svaren innehåller ord, begrepp eller delar av meningar som kan hänvisas till antingen nyckelkvalifikationer eller specifika yrkeskunskaper, två begreppsområden Tsagalidis visat på som betydelsefulla vid bedömning. "Det centrala är att det inte endast är de specifika yrkeskunskaperna som gör att en elev blir en god yrkesutövare" (Tsagalidis, Pedagogisk bedömning, 2011, s. 131).

Bland nyckelkompetenserna är det särskilt initiativförmåga, planering och problemlösning som tas upp av respondenterna. Detta är de tre kompetensområden som enligt Tsagalidis (Bedömning i yrkesämnen, 2011, s. 18) är gemensamma för skolans och branschens kunskapskrav. De är också mycket tydligt presenterade i examensmålen för Bygg- och anläggningsprogrammet (Gymnasieskola, 2011, s. 79).

De specifika yrkeskunskaperna omtalas i intervjuerna som handlag, att kunna hantera verktyg, material och maskiner. Men också som att kunna se skillnad på och veta skillnad i användningsområden när det gäller material. Även dessa kunskaper pekas ut i examensmålen (Gymnasieskola, 2011, s. 79).

Specifika yrkeskunskaper beskrivs av respondenterna ofta med exempel som innehåller en följd av moment. Dessa kräver specifika yrkeskunskaper så att man på rätt sätt använder verktyg och väljer material vilket i sin tur leder fram till en produkt.

Frågan om de nya kunskapskraven som innehåller begrepp som visst handlag och gott handlag, fråga 4, har inte blivit ställd till alla. Flera av respondenterna har ännu inte börjat använda den nya läroplanen eftersom de undervisar elever i årskurs två och tre som skall ha betyg enligt Lpf 94. Trots detta anger fyra av dem att de ser en värdeskillnad mellan begreppen.

Skulle du säga att du bedömer dina elevers kunskaper utifrån kunskapskraven eller utifrån din yrkeserfarenhet, fråga 5, är en fråga som gav varierande svar. Fyra av de tillfrågade lägger större vikt vid sin yrkeserfarenhet när de gör sin bedömning. De två som anger att de använder sin yrkeserfarenhet mindre än de övriga har båda arbetat mer än tio år som lärare och har två eller flera års universitetsutbildning. Korp (2003) poängterar att yrkesbedömning omfattar både tyst kunskap och bedömarens erfarenheter av tidigare arbeten. Resultaten kan här peka på ett möjligt problemområde. De som jobbat en kortare tid som lärare förlitar sig i högre grad på sin yrkeserfarenhet vid bedömning. På motsvarande sätt använder sig de lärare som arbetat en längre tid som yrkeslärare i större utsträckning av kunskapskraven. Detta kan verka självklart men om både yrkeserfarenhet och kunskap om styrdokument skall ligga till grund för bedömning så som Tsagalidis (Bedömning i yrkesämnen, 2011, s. 15) anser krävs en balans som bottnar i att styrdokumentet speglar yrkeskunskapen. En av respondenterna säger under intervjun att i en anställningssituation betyder hans rekommendation mer än elevens betyg. Det är svårt för mig som yrkesman att bortse ifrån att snickaryrket är ett till stora delar praktiskt yrke. Oavsett hur duktig teoretiker du är krävs det handlag för att bli en duktig snickare, du klarar dig inte utan det.

Två av respondenterna resonerar sig fram till att det finns en viss samstämmighet mellan det de betraktar som yrkeskunskap och betygskriterierna/kunskapskraven. Det är möjligt att fler hade kommit till den här slutsatsen om frågorna varit mer vinklade åt det hållet. Som det var nu så upptäckte jag inte denna skillnad förrän jag sammanställde resultaten.

För svaren på den andra frågeställningen kan jag konstatera följande: Samtliga respondenter har angett svar som kan kopplas till såväl nyckelkvalifikationer som specifika yrkeskunskaper. När det gäller den nya läroplanen GY 2011 så ger de som börjat arbeta med den liknande svar. Varken antalet år i läraryrket eller längden på universitetsutbildningen har någon betydelse för hur respondenterna svarar på fråga ett och två.

Det är när det gäller fråga 5 som två av svaren sticker ut och det går att se en avvikelse. De två som ger yrkeserfarenheten minst betydelse vid bedömning jämfört med de andra respondenterna har båda arbetat mer än tio år som lärare och har båda två eller flera års universitetsutbildning.

6.2.3 Till sist

Respondenternas svar i den här undersökningen visar på ett holistiskt förhållningssätt vid bedömning. Nyttan av yrkeslivet är just att kopplingen till verkligheten ger möjlighet att göra en helhetsbedömning. Dels gäller det relationen till eleven, att yrkesbakgrunden ger en möjlighet att vinna respekt genom sin erfarenhet men också för att kunna bedöma kvalitén både på processen och på resultatet. För att få den breda, yrkesmässiga bedömning som Tsagalidis beskriver är det dock viktigt för yrkesläraren att använda sig av både sin yrkeserfarenhet och styrdokumentet. Genom att ge styrdokumentet ett balanserat utrymme vid bedömningar har yrkesläraren möjlighet att bredda perspektivet jämfört om man bara går på egna erfarenheter.

Betydelsen av att bedöma kombinationen av hur eleven klarar av specifika yrkeskunskaper som t.ex. att använda olika verktyg och att välja rätt material och kvalitén på resultatet har blivit synligt i intervju svaren. Det råder heller inte något tvivel om att självständigt tänkande och problemlösningsförmåga utgör en viktig del av de kunskaper som bedöms. Om dessa förmågor bara fungerar ihop med elevens byggkunskaper så som Lindström (2011, s. 19) befarade eller om de följer eleven om denna byter yrkesinriktning ger den här undersökningen inte något svar på. Jag tror själv att det är en egenskap som är olika för olika personer.

Yrkesbedömning är ett ämne som det med all säkerhet kommer att forskas mer om i framtiden. Inte minst i Göteborgs där universitet nu har startat upp Centrum för yrkeskunnande med uppdrag att främja forskning och utvecklingsarbete för yrkeskunnandets utveckling. Jag har dessutom redan blivit kontaktad av en annan student som är intresserad av att ta sin utgångspunkt i mitt examensarbete och vidareutveckla kunskaperna om yrkesbedömning.

7 Referenser

Carlsson, Carl-Gustaf; Gerrevall, Per; Pettersson, Astrid (2007). *Bedömning av yrkesrelaterat kunnande*. Stockholm: HLS Förlag.

Engström, Christine (2008). *Yrkeslärares syn på sin undervisning och yrkesdidaktik* (Examensarbete från Göteborgs universitet).

Esaiasson, Peter; m. fl (2007). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Vällingby: Norstedts Juridik AB.

Gymnasieskola 2011. Skolverket. (2011). Stockholm: Fritzes.

Korp, Helena (2003). *Kunskapsbedömning -hur, vad och varför*. Myndigheten för skolutveckling. Stockholm: Fritzes.

Lindström, Lars (2011). Pedagogisk bedömning. I Lars Lindström (Red.), *Pedagogisk bedömning. Att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap* (s. 11-25). Stockholm: Stockholms universitets förlag

Måhl, Per (1991). *Betyg men på vad?* Stockholm: HLS förlag

Stukát, Staffan (2011). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur AB

Tsagalidis, Helena (2011). Bedömning i yrkesämnena i gymnasieskolan. I *Bedömning i yrkesämnena - dilemman och möjligheter* (s. 13-25). Skolverket Stockholm: Fritzes

Även som pdf:

http://www.skolverket.se/2.3894/publicerat/2.5006?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww4.skolverket.se%3A8080%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D2572

Tsagalidis, Helena (2011). Yrkeskunnandets kinesiska ask. I Lars Lindström (Red.), *Pedagogisk bedömning. Att dokumentera, bedöma och utveckla kunskap* (s. 127-152). Stockholm: Stockholms universitets förlag

Elektroniska källor

Gy 11. Kursplaner och betygskriterier - Skolverket

Hämtad 10 februari 2011, från

www.skolverket.se/sb/